

ΦΥΛΛΑ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

Πειραιεύς 30 Σεπτεμβρίου.

Καίτοι η ελληνική φιλολογία δεν κατώρθωσεν ακόμη να επιβληθῆ με ἴδιαν μορφήν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, τῶν ἐνταῦθα ἀποπειρῶν ἐκτιμωμένων μᾶλλον ὡς πρὸς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ γλωσσικοῦ

Ἡ φιλολογία μας ζητήματος, οὐχ ἤττον ἀπὸ τίνος ἤρχισε νὰ δι-
ἐν τῇ ξένη δεταί κάποια προσοχὴ καὶ εἰς τὴν παρ' ἡμῖν τελουμένην ἐργασίαν. Ἐννοεῖται, ὅτι τὰ ξένα περιοδικὰ, τὰ ὁποῖα ἀσχολοῦνται κάποτε μετὰ τὴν νεοελληνικὴν φιλολογίαν, οὐκ ἔττον κρίνουν ἀκόμη ἐπαρκῆ ὥστε νὰ ἰδρῦσουν δι' αὐτὴν ἰδιαίτερον κεφάλαιον τακτικῶν δημοσιεύσεων εἰς τὰς σελίδας των. Οὐχ ἤττον ὁσάκις παρουσιάζεται εὐκαιρία, οὐκ ἔττον παρασιωποῦν τὰ ἐνταῦθα συμβαίνοντα.

Οὕτω, μᾶς γράφουν ἐκ Παρισίων, ὅτι ἰδρυθεῖσιν ἐν Μπωβὰ φιλολογικῆς ἐφημερίδος μετ' ἀρχισυντάκτῃ τὸν ἐν Παρισίαις ἐγκατεστημένον ὁμογενῆ κ. Ἀριστέιδην Παρθένην, ὅστις ἐσχάτως ἐδημοσίευσεν συλλογὴν ποιήσεων γαλλιστὶ γεγραμμένην, ὁ κ. Φιλίας Λεμπέγκ ἀνέλαβε νὰ γνωρίσῃ εἰς σειρὰν κοσμοπολιτικῶν σκιαγραφιῶν καὶ τοὺς ἑλληνας συγγραφεῖς.

Καὶ πρῶτος ἐκ τῶν ἡμετέρων θὰ σκιαγραφηθῆ εἰς τὰς στήλας τῆς ἐφημερίδος ταύτης ὁ κ. Παῦλος Νιρβάνας.

ΞΕΝΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΙ

ΠΟΙΗΣΙΣ - ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ - ΘΕΑΤΡΟΝ - ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ - ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ.

ΓΑΛΛΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ἡ δωφροδύνη τοῦ Γκαίτε. Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον ἤρχισε δημοσιευμένη εἰς τὸ γαλλικὸν περιοδικὸν «L' Ermitage» ὡραιότατη καὶ πλήρης ἐνδιαφέροντος μελέτη τοῦ κ. Μιχαὴλ Ἀρνῶ περὶ Γκαίτε, ἐκ τῆς ὁποίας ἀποσπῶμεν τὰς ἐξῆς χαρακτηριστικὰς γραμμὰς καὶ ἀνέκδοτα : «Ὁ Γκαίτε ἐξῆλθεν ἐπὶ μακρὸν. Ἡ σωφροσύνη τοῦ διατηρήθη ἐπίσης ἐπὶ μακρὸν ἄνευ ἐξασθενίσσεως. Παρέχει τὴν ἰδέαν ἐμφύτου ἰσορροπίας καὶ ἐντελοῦς υγείας. Τὴν φαντάζεται κανεὶς ἐνοικοῦσαν ἀκόπως ἀπὸ τῆς γενήσεως εἰς τὸ ρωμαλέον ἐκείνο σῶμα, τὸ ὁποῖον καὶ μετὰ τὴν ἐπιθανάτιον ἀγωνίαν δὲν ἐδείκνυε κανένα σημεῖον παρακμῆς. Ἡ κληρονομικότης φαίνεται, ὅτι ἐπέθηκε τὸ πρῶτον σπέρμα, καὶ ἡ ἀνατροφή τὸ ἐγονιμοποίησεν. Οἰκογένεια εὐποροῦσα καὶ ἐξ ἀρχαίων ἀστῶν· πατὴρ εὐσυνείδητος καὶ ἀκριθῆς· μέγιστος μονομανίας, μήτηρ εὐθυμὸς καὶ ἀγαθὴ, φίλη τῆς ἀνθρωπότητος, ἡ ὁποία ἐκολλακεῖτο σκεπτομένη, ὅτι οὐδέποτε οὐδεμία ψυχὴ τὴν εἶχεν ἐγκαταλείψει δυσχερομένη· μεγάλη οἰκία ἐπὶ ἡσύχου ὁδοῦ καὶ περὶ ἡ θορυβώδους ζωῆς ἐμπορικῆς πόλεως, ὅπου μεγαλοπρεπεῖς ἐορταὶ ἀνίστων τὸ παρελθόν· βραδύτερον πλῆρες σπουδῆ· γόνιμοι φίλοι ὡς αἱ τοῦ Χέρδερ καὶ τοῦ Ζυκόβη· ποικιλία ἀναγνωσμάτων καὶ ταξιδίων· συνάντησις θεσπέσιων γυναικείων μορφῶν· ἡ πρόωρος διὰ τοῦ Γκαίτε καὶ τοῦ Βέρθερ κτηθεῖσα δόξα καὶ τέλος τιμητικῆς θέσις εἰς τὴν αὐτὴν τῆς Βαϊμάρης. Οὐδέποτε τύχη ἐξετυλίγη ὑπὸ παρόμοιον συνγωνισμὸν εὐνοικῶν ἀστῶν».

Περὶ τῆς νεανικῆς ζωῆς τοῦ Γκαίτε ἐν Λειψία ὁ κ. Ἀρνῶ γράφει :

«Ἡ Λειψία οὐδὲν εἶχε τῆς Βαυβλώνας. Ἀπῆλαυνε κανεὶς τὰς αὐτὰς τέψεις ὁποῖας καὶ εἰς οἰκονόηποτε καλὴν πανεπιστημιακὴν πόλιν. Ὁ Γκαίτε ἐρρίφθη εἰς τὰς ἡδονὰς μετὰ τὴν μετὰ τὴν ἐπιπέσειν ἐμπάθειαν :

«Εἰς μάτην ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ εἶνε υγιὴς καὶ ἰσχυρὸς, ἔγραφεν εἰς τὴν καθηραμένην αὐτὴν Λειψίαν λυώνει τόσο γρήγορα ὅπως ἓνα παληρολαίματος κότερι. Πίνει καὶ μεθᾶ· γίνεται ἐρωτόληπτος καὶ ζηλότυπος μέχρι τοῦ ἔλλαι. Αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ τὸν δεξιόθεν ὑπερόπτην, εἰρωνὰ, γεμάτων ἀπὸ φιλόδοξου σχεδία. Πενταχοῦ ἔχει ἀπὸ ὑψος νεκροῦ κυρίου νικητοῦ. Δὲν ἔμαθεν ἀκόμη τὴν τέχνην νὰ ζῆ ἐν εἰρήνῃ μετὰ τοὺς ἀνθρώπους. Φέρεται ὅπως θέλει καὶ ἐνδύεται κατὰ ἴδιον τρόπον χωρὶς νὰ στενοχωρῆται διὰ κανένα. Ὁ φίλος τοῦ Μπέρνιτς τὸν εἶχε καταστήσει κοινωνικὸν καὶ εὐγενῆ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ἐπανατίπτει εἰς τοὺς τραγεῖς καὶ ἀνυποφόρους τρόπους τοῦ καὶ οἱ καλλίτεροί του φίλοι ἀρχίζουν ν' ἀπομακρύνονται αὐτοῦ. Ἀσθενεῖ ἐν Φραγκφούρτῃ καὶ ζωγραφίζει ἑαυτὸν : εἰδιότροπον ὡσαν παιδί εἰς τὰς ἡμέρας τῆς ὄδοντοφυΐας».

Εἰς ἡλικίαν εἴκοσι καὶ ἓνός ἔτους ἐν Στρασβούργῳ ὁ Χέρδερ τὸν κρίνει : «ὑπερῆφανον ὡς λόρδον». Ὅταν τὸ πρῶτον εἰσέρχεται μετὰ τὸ μέτωπον ἀπρημένον εἰς

τὸ ἐστιάτοριον τῆς αἰκίας ὅπου διέμενον, ὁ ἱατρός Γιούγκ Στίλλιγκ φθι부ρίζει εἰς τὸ οὖς τοῦ γείτονός του: «Μᾶς περιμένουν δυσάρεστα, διότι ἔχει τὸ ὕψος ἀτιθάσσου καὶ ἄγριου συντρόφου. — Ἀλήθεια, ἀπήντησεν ὁ ἄλλος, τὸ καλλίτερον ποῦ ἔχομεν νὰ κάμωμεν εἶνε νὰ σιωπήσωμεν ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας». Καὶ ὁ Γκαίτε καταλαμβάνει τὴν προεδρείαν τῆς τραπέζης, διακόπτει τὰς συνδιαλέξεις καὶ ἐπιβάλλει σιγὴν εἰς τοὺς γελώντας. Πέντε ἔτη βροχύτερον συνέβη ὥστε ἐν μέσῳ τῆς ζωηροτέρας συνομιλίας νὰ ἐγεροθῆ καὶ νὰ ἐξέλθῃ ἀποτόμως».

Κατὰ τινὰ χαρακτηρισμὸν εἶνε σφοδρὸς εἰς ὅλα του τὰ πάθη ἂν καὶ συχνὰ γνωρίζει νὰ συγκρατῆται. Ἐλεύθερος προλήψεων δρᾷ κατὰ τὴν ιδέαν, ἣ ὅποια τοῦ ἐπέεργεται στιγμιαίως χωρὶς νὰ φροντίσῃ νὰ μνησθῆν ἐὰν τοῦτο ἀρέσῃ εἰς τοὺς ἄλλους, ἐὰν τὸ ἐπιτρέπει ὁ συρμός καὶ ὁ καλὸς τρόπος τοῦ φέρεσθαι. Πᾶσα ἀντιλογία τοῦ εἶνε μισητὴ... Εἶνε παράδοξος ὁ τρόπος του καὶ τὸ ἐξωτερικόν του ἔχουν πᾶν ὅ,τι δύνανται νὰ τὸν καταστήσουν δυσάρεστον. Ἐν τούτοις τὰ παιδιὰ, αἱ γυναῖκες καὶ πολλὰ ἄλλα πρόσωπα τὸν ἀγαποῦν...».

Ἡ ζωὴ, τὴν ὅποιαν ἐξ ἄλλου διάγει ὁ Γκαίτε ἐκτός τῶν πνευματικῶν του ἀσχολιῶν εἶνε διηκεῖς ἀττικῆς· οὐδενὸς κόπου φεῖδεται ὅπως ἐνισχύσῃ καὶ σκληροαγωγῆσῃ τὸ σῶμά του, ἱππεύει, κολυμβᾷ, χορεύει καὶ παγοδρομεῖ. Ἐν Βαϊμάρη λούεται κατὰ τὰς ψυχρὰς νύκτας τοῦ Ἀπριλίου καὶ Νοεμβρίου· ἱππεύει ὑπὸ τὸν μεσημβρινὸν ἥλιον ἢ ὑπὸ τὰς χιονώδεις καταιγίδας καὶ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ χειμῶνος ἀέροχεται ἐπὶ τοῦ βροῦ Μπρόκεν. Μετὰ λύσσης ρίπτεται εἰς πᾶσαν προσπάθειαν ἣ ὅποια τὸν κουράζει περισσότερο. Ἐν Στρασβούργῳ ἀκριβῶς τὰς ἡμέρας καθ' ἃς πᾶς θύρῳος τοῦ ἤτο μισητὸς παρηκολούθει τὴν ὑποχώρησιν παραπλεύρωσιν τῶν τυμπάνων. Διὰ νὰ δαμάσῃ τὸν ἰλιγγον ἀνήρχετο ἐπὶ τοῦ κωδωνοστασίου τῆς μητροπόλεως. Διὰ νὰ καταπολεμήσῃ τὴν φρικὴν του ἐκ τῆς ἀσθενικῆς καὶ τραυματισμένης σαρκός, ἐπισκέπτετο τὰς κλινικὰς καὶ τὰς κίθουσας τῆς νεκροψίας. Καὶ πολλάκις διέμενε τὴν νύκτα εἰς κοιμητήριον διὰ νὰ παλαίσῃ κατὰ τοῦ φόβου...».

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ἡ ἀλληλογροφία τοῦ Νίτσε. Εἰς τὰ τελευταῖα φύλλα τῆς Neue Deutsche Rundschau ἡ ἀδελφὴ τοῦ Νίτσε κυρία Φαϊρστεν—Νίτσε ἐδημοσίευσεν ἀποσπάσματα τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Νίτσε, ἣ ὅποια ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἐκδοθῆ εἰς ἰδιαιτέρον τόμον. Τὰ ἀποσπάσματα ταῦτα εἶνε ἐπιστολαὶ ἀνταλλαγῆσαι μεταξὺ τοῦ Νίτσε καὶ τοῦ Ἑρρίκου δὲ Στάϊν Ὁ Νίτσε κατὰ τὰ ἔτη τῆς ἀπομονωσῆς του ματαίως ἠγωνίζετο νὰ εὕρῃ τινὰ ἐν Γερμανίᾳ, ὃ ὅποιος θὰ ἠδύνατο νὰ ἐνοήσῃ τὰς ιδέας του.

Καὶ τὸν ὄνειροπολοῦμενον ἐκεῖνον μαθητὴν ἐνόμισε πρὸς στιγμὴν ὅτι τὸν συνήτησεν εἰς τὸν γλυκὺν ἐκεῖνον νεανίαν, ὅστις ἐκαλεῖτο Ἑρρίκος δὲ Στάϊν καὶ ὃ ὅποιος ἤτο παιδαγωγὸς εἰς τὴν οἰκογένειαν Βάγνερ, ἐκέκτητο δὲ εὐγένειαν κίθημάτων, ἣ ὅποια εἶχε θέλξει τὸν φιλόσοφον. Ὅποιον πῦρ εἰς τὰς ἐπιστολάς τοῦ Νίτσε! ἄλλ' ὅποια ἐπιφυλακτικότης εἰς τὰς ἀπαντήσεις τοῦ Στάϊν. Ὁ Νίτσε τοῦ ἀποστέλλει ἐν σχεδίῳ τὸ θεσπέσιον ποίημα, τὸ ὅποιον εὐρίσκειται εἰς τὸ τέλος τοῦ Πέοαν τοῦ Κάλου καὶ τοῦ Κακοῦ καὶ ὃ μὲν πρὸς κληρονομίαν οὐδὲ ἐνοήσῃ. Καὶ τοῦτο διότι ὁ Στάϊν εἶτον ἀπλοῦστατα «θαγενε-ριακὸς φιλόσοφος».

ΥΜΝΟΣ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

ΥΠΟ ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

Στὸ Πνεῦμα ποῦ γινε ἀπὸ πλάστης πλάσμα,
Στὸ κορμὶ δόξα!

(Ἀπὸ τὸν «Ἑῦμνο τοῦ Σώματος»)

Δόξα στὸ πλάσμα δόξα, ἀλλ' ὅμως πρῶτα
Ἄπ' ὅλα δόξα, χίλιες φορὲς δόξα
Στὸν Πλάστην, ὃ τὸ καθάριο ἄσαρκο Πνεῦμα,
Θαῦμα θαυμάτων!

Στοῦ Παντός ε' Ἄλφα καὶ τ' Ὁμέγα δόξα!
Ἦ φῶς ποῦ τὰ σκοτάδια τῶν ἀδύσσων
Τὰ νικᾷς, φοβερώτερο ἀπὸ κεῖνα!
Ἦ ἀθώρητον, ὃ ἀγνωρίστον, ὃ θεῖον,
Ἦ ἀγγιχτὸν Ἐνα!

Ἦ βράχε καταμόναχε, ποῦ γύρω
Σὲ σφιχτοζώνει ὠκεανὸς, κι ἂν ἦταν
Βολετὸ σου νὰ σκύψῃς, καὶ μπροστά σου
Νὰ ἰδῆς, συντριμμια θάβλεπες μπροστά σου,
Ἄράγματα ὄχι!

Ἦ! δόξα στὸ μεγάλο τὸν ἱερέα
Τῆς μυστικῆς θρησκείας ποῦ ἀδερφώνει
Τὸν ἀκριβὸ χορὸ τῶν διαλεγμένων
Στάδυτα τῶν ἀδύτων, ἐξω κ' ἐξω
Ἄπὸ τοὺς ὄχλους.

Στὸ Λόγο δόξα ποῦ τοὺς ὄχλους φεύγει,
Μὰ καὶ ὅταν κατεβαίνει πρὸς ἐκείνους,
Τοὺς δένει, (ὄχι σὰν ἥρωας ἢ μονάρχης
Μὲ προσταγὴ καὶ ἀγῶνα) μὲ τὰ μάγια,
Σ' Ἐνα του νόημα!

Ὡ φλόγα πού τὸ σίδερο δαμάζει
Φωλιασμένη καὶ μέσα στὸ καλάμι,
Ὡ τοῦ Ἑλοῦ φοβέρισμα κρυμμένο
Στὸ βάτο πού ὄλο φλέγεται καὶ πάντα
Ἄκαφτος μένει.

Στάλα πού μᾶς μεθᾶς καὶ πού μᾶς πνίγει
Σὲ μιὰ μοσκοπλημμύραν ὠκεάνια
Δίχως νὰ πιάνης κι ὄσον τόπο πιάνει
Στὴν ἄκρη ἀπὸ τὰ δάχτυλα τὸ χνουδι
Τῆς πεταλούδας.

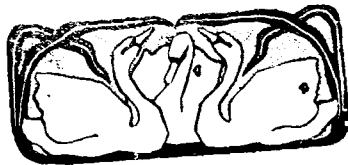
Ὡ πού εἶσαι γεννημένη ἀπὸ τὸ αἷμα
χιλιάδων ρόδων, δύναμη πού κάνεις
Καὶ τὸ σακάτη ἀκόμα νὰ θριαμβεῖ
Σὰ νὰ εἶνε νικητὴς ἀρματοδρόμος
Τῆς Ὀλυμπίας.

Τὸν κOURνιαχτὸ δὲν ἀγαπᾶς τοῦ δρόμου,
Μηδὲ τὴ χλαλοὴ τῆς πάλις, μήτε
Τῆς ἀγγιλιᾶς τὸν κύκλο, οὔτε τῶν ἄθλων
Τὸ δόξασμα· στεφάνι σου τὸ φέγγος
Τῆς θείας γαλήνης.

Προτοῦ ξανοίξη στὰ πολύαστρα ὕψη
Τὸ νέον ἀστέρι ὁ ξανοιχτὴς τῶν κόσμων,
Ἄθωρητον ἀκόμα, τοῦ τὸ δείχνεις
Μέσ' στὸ βαθύ του σκύψιμο, ὀλομέσα
Στὸ λογισμό του.

Στοῦ στρατηλάτη ἐσὺ τὴ νίκη σκλάδα
Φέρνεις του πρὶν ὁ πόλεμος ἀνάψη·
Μὲ τῆς αὐγῆς τὰ ὄνειρατα κομίζεις
Μέσα στὸ νοῦ τὸ στοχασμὸ πού ἀλλάζει
Τῆς γῆς τὴν ὄψη!

Κωδ.τῆς Παλαμᾶς

Ο ΡΙΧΑΡΔΟΣ ΒΑΓΝΕΡ* ΚΑΙ Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΟΥ

ΥΠΟ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΛΑΜΠΕΛΕΤ

[ΕΠΙΔΡΑΣΙΣ ΤΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΟΥ ΒΑΓΝΕΡ ΕΠΙ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ
ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΓΕΝΙΚΩΣ]

Διὰ τῶν ἀνωτέρω θεωριῶν ἀπεμακρύνθημεν ὀλίγον τοῦ κυρίου θέματός μας ὁμιλοῦντες περὶ χρωματισμοῦ εἰς τὴν φιλολογοῖαν καὶ ποιήσιν. Ἄν ἐγράψαμεν ὅτι ἐγράψαμεν περὶ χρωματισμοῦ, ἐπράξαμεν τοῦτο διὰ δύο λόγους· πρῶτον βεβαίως, διὰ νὰ δώσωμεν μίαν σχετικῶς σταθερὰν ἰδέαν αὐτοῦ εἰς τοὺς ἀναγνώσττας καὶ νὰ εἰπωμεν ὅτι ὅλα αὐτὰ αἱ θεωρίαι, εὐρίσκονται ἐφηρμοσμένα εἰς τὰ ἔργα τοῦ Βάγνερ, εἰς βαθμὸν τελειότητος τοιοῦτον εἰς τὸν ὅποιον οὐδεὶς ἄλλος μέχρι τῆς σήμερον ἔφθασε, καὶ δεύτερον διὰ νὰ εἰπωμεν ἐν τέλει ὅτι ὁ Βάγνερ ἀναπτύξας καὶ τελειοποιήσας ὅσον οὐδεὶς ἄλλος συγχρονός του εἶδη τινὰ εἰς τὴν τέχνην του ὑπῆρξεν ὁ διδάσκαλος καὶ ὑποβλεψὺς καὶ δι' ἄλλας τέχνας. Αὐτὴ ἡ τοῦ χρωματισμοῦ ιδιότης τοῦ Βάγνερ πολὺ ἐπέδρασεν ἐπὶ τῆς συγχρόνου πεζογραφίας καὶ ποιήσεως. Ἀπόδειξις μεγάλη εἶνε ἡ πεζογραφία καὶ ἡ ποιήσις τοῦ Δ' Ἀννούντσιο ἡ μουσικὴ ἔκφρασις τῆς ὁποίας κατὰ μέγα μέρος ὀφείλεται ἴσως εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς βαγνερικῆς μουσικῆς. Διὰ νὰ λάβῃ κανεὶς μόνον ἰδέαν τῆς περιγραφικῆς αὐτῆς δυνάμεως τοῦ Βάγνερ, πρέπει νὰ ἀκούσῃ δι' ὀρχήστραν τὴν Ζωὴν τῶν δασῶν. Ἡ φαντασία τοῦ ἀκρωμένου τὸ θαυμάσιον τοῦτο ἔργον, ἀναπλάττει τὴν ἀγρίαν καὶ ἀγνήν φύσιν τῶν παρθένων δασῶν, μὲ ὅλα τὰ ζωηρὰ καὶ ἔντονα χρώματά της, τὸ δὲ οὖς παρακολουθεῖ τὴν εὐθυμον ῥοὴν τῶν ρυάκων, τὸν θροῦν τῶν φύλλων, τὴν συμφωνίαν τῶν πτηνῶν, τὴν ἐλαφρὰν πτήσιν των ἀπὸ κλάδου εἰς κλάδον, τὸν μυστηριώδη βόμβον τῶν ἐντόμων.

Δύναμιν περιγραφικὴν τῆς φύσεως καὶ ἰδίως τῶν χρωμάτων τῆς μεταξὺ τῶν συγχρόνων ἔχει, φρονούμεν, κατ' ἐξοχὴν ὁ Μασκάνης ὁ εὐφάνταστος ὅσον καὶ γόνιμος καὶ θερμὸς οὗτος μουσουργός, ὁ ὁποῖος ἂν δὲν εἶχεν ἐλαττώματά τινα, θὰ ἦτο ἀληθὴς μεγαλοφυΐα. Τὸ συμφωνικὸν προοίμιον τῆς «Ἰριδος» τοῦ τελευταίου μελοδράματός του, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς δείγμα πολὺτιμον περιγραφικῆς μουσικῆς. Οὐδεὶς κατὰ τὴν ἀτομικὴν μας γνώμην ἠδυνήθη μεταξὺ τῶν συγχρόνων νὰ οἰκιοποιηθῇ καὶ συγχωνεύσῃ εἰς τὴν μουσικὴν του ὅλον τὸν συμφωνικὸν πλοῦτον τοῦ Βάγνερ. Ὁ ἀκούσας τὴν «Ἰριδα» καὶ ἰδίως τὸ προοίμιόν της ἴσως μᾶς δικάιωσῃ.

Πρὶν ἢ ἀφήσωμεν τὸ περὶ τῶν ἰδιοτήτων τῆς βαγνερικῆς ὀρχήστρας θέμα, εἰς τὸ ὅποιον κατὰ πρόληψιν περισσύτερον ἔρόνον ἐσταθμεύσα-

(*) Βλέπε τὸ «Περιοδικόν μας» τεῦχος 15 τῆς 1. Ὀκτωβρίου.

μεν εἰς τὴν μικρὰν μᾶς αὐτὴν μελέτην, καλὸν θὰ ἦτο νὰ δώσωμεν μίαν ἰδέαν περὶ νεωτέρας σχολῆς ἐν τῇ ζωγραφικῇ, ἢ ὅποια ἀκμάζει ἐν Εὐρώπῃ, καὶ τῆς ὁποίας ἴσως κύριος θεμελιωτὴς ὑπῆρξεν ὁ Βάγνερ μὲ τὸ πολυφωνικὸν τοῦ σύστημα.

Ἡ σχολὴ αὕτη, λέγομένη ἐν Ἰταλίᾳ scuola del divisionismo συνίσταται εἰς τοῦτο: Ὡς γνωστὸν διὰ τῶν διαφόρων συγχωνεύσεων τῶν ἑπτὰ ἀπλῶν χρωμάτων ἢ βαφῶν (colori o tinte) παράγονται αἱ ἡμιβαφαί (mezze tinte) εἰς τὰς ὁποίας περιστρέφεται κυρίως σήμερον ἡ ζωγραφικὴ τέχνη. Οἱ ὁπαδοὶ λοιπὸν τοῦ divisionismo πρὸς παραγωγὴν αὐτῶν τῶν ἡμιβαφῶν δὲν συγχωνεύουσι τὰ διάφορα ἀπλᾶ χρώματα, ἀλλ' ἐκθέτουσιν ἐπὶ τοῦ ζωγραφικοῦ πίνακος ἐξ αὐτῶν ἕκαστα ἢ ἐνότῃς τῶν ὁποίων παράγει τὴν ζητούμενην ὑπ' αὐτῶν ἡμιβαφῶν θέοιτες λεπτὰς στιγμὰς ἀπλοῦ χρώματος, τὴν μίαν πλησίον τῆς ἄλλης οὕτως ὥστε ἡ νετὴ φωτεινὴ ἀκτίς τοῦ ἐνὸς ἀπλοῦ χρώματος νὰ ἀποτελῇ παράλληλὴν νετὴν φωτεινὴν ἀκτίς τοῦ ἐνὸς ἀπλοῦ χρώματος νὰ ἀποτελῇ παράλληλὸν ὡς πρὸς ἐκείνην τοῦ πλησίον αὐτοῦ κειμένου. Ἡ συγχώνευσις δὲ ἐπέρχεται ἐξ ἀποστάσεως διὰ τοῦ νόμου τῆς προοπτικῆς ἐν τῇ φύσει κατὰ τὸ ὅποιον δύο ἢ πολλὰ σώματα διυστάμενα μεταξύ των καὶ ἔχοντα διάφορα χρώματα διὰ τὸν πλησίον αὐτῶν κείμενον θεατὴν, ἐφ' ὅσον οὐδὲν ἀπομακρύνεται ἀπὸ αὐτὰ τείνουσιν ταῦτα νὰ συγχωνευθοῦν καὶ ἀποτελέσουν μίαν μάζαν μονόχρωμον.

Ὁ παραλληλισμὸς λοιπὸν οὗτος τῶν χρωμάτων ὑπάρχει καὶ εἰς τοὺς ἤχους. Μεσολαβεῖ πάντοτε διάστημα μεταξύ δύο ἢ περισσοτέρων ἤχων ἐκφερομένων ὑπὸ τῶν φωνῶν ἢ ὑπὸ τῶν ὀργάνων, ἢ ἡχητικῆ δὲ ἀκτίς παντὸς ἤχου ἄγει παράλληλον ὡς πρὸς τὴν ἰδίαν ἀκτίνα ἐνὸς πλησίον ἐκφερομένου.

Ἡ συγχώνευσις δὲ ἐπέρχεται ἐξ ἀποστάσεως ἐπίσης ὡς εἰς τὰ χρώματα τῶν divisionisti.

Δι' αὐτὸ ὁ ἀκρατὴς ἐνὸς μουσικοῦ ἔργου προτιμᾷ νὰ τοποθετηθῇ εἰς μίαν σχετικὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τὴν ὀρχήστραν ἢ ἀπὸ τὰς φωνὰς καὶ ὄχι μὲν πλησίον αὐτῶν καὶ δι' αὐτὸ ἴσως κυρίως ὁ Βάγνερ εἰς τὸ ἐν Βαυπολύ πλησίον αὐτῶν καὶ δι' αὐτὸ ἴσως κυρίως ὁ Βάγνερ εἰς τὸ ἐν Βαυπολύ θέατρον τοῦ προσεπέθεσε νὰ ἀπομακρυνῆ ἀπὸ τοὺς ἀκρατὰς ὅσον τὸ δυνατόν τὴν ὀρχήστραν του. Ὁ divisionismo, ἐνοεῖται, ὑπῆρξε πάντοτε εἰς τοὺς ἤχους ἐφ' ὅτου ἐπεισθῆ ἢ συμφωλία, ἀλλ' ὁ Βάγνερ ὑπῆρξεν ὁ καταστήσας αὐτὸν διὰ τῆς πλουσίας πολυφωνικῆς μουσικῆς του αἰσθητότερον.

Καὶ τῶρα θὰ ἐπιχειρήσωμεν νὰ δώσωμεν μίαν ἰδέαν περὶ ἄλλου προϊόντος τοῦ δημιουργικοῦ πνεύματος τοῦ Βάγνερ τοῦ κυρίως χαρακτηριστικοῦ πνεύματος τῶν ἔργων του, δηλαδὴ τοῦ Leit motiv (κυριαρχοῦν μέλος).

Εἰς τὴν ζωὴν σας βεβαίως θὰ συνητήθητε καὶ θὰ ἤλθατε εἰς συγκοινωνίαν ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων μὲ ἑκατοντάδας, μυριάδας ἀνθρώπων. Θὰ παρατηρήσατε βεβαίως ὅτι ἕκαστος ἐξ αὐτῶν φέρει ἴδιον χαρακτῆρα, ἀποτελεῖ προσωπικότητα ξεχωριστὴν ἀπὸ τῶν ἄλλων. Θὰ συνητήθητε μὲ τὸν ἥρεμον τὸν γαλήνιον ἀνθρώπον π. χ. Θὰ παρατηρήσατε ὅτι τὰς πρᾶξεις του, τοὺς λόγους του, τὰς κινήσεις του ρυθμίζει πάντοτε εἰς

χαρακτῆρ ὁ τῆς γαλήνης. Καὶ ὅταν αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος διὰ μίαν ἐξωτερικὴν τῆς φύσεώς του αἰτίαν εἰς τὴν πορείαν τοῦ βίου του συναντήσῃ τι ἢ θεῖα τοῦ ὁποίου ἢ ἢ ἀντίληψις ἢ ἢ αἰσθησις τοῦ ἐξεγείρει ἰσχυρῶς παρὰ τὸ σῆμα τὸ νευρικὸν τοῦ σύστημα, ὅταν ὀργισθῇ, ὅταν ἀγαπήσῃ, ὅταν ζηλοτυπήσῃ, φυσικὰ τότε ὁ κύριος χαρακτῆρ του ὑπόκειται εἰς ἀλλοίωσιν καὶ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὰ ὄριά του. Ἀλλὰ θὰ παρατηρήσατε συγχρόνως ὅτι ἡ παρεκτροπὴ αὕτη μετέχει τοῦ κυρίου χαρακτῆρός του ὁ ὅποιος ὡς εἶπομεν εἶνε ἡ ἡρεμία, ἡ γαλήνη. Οὕτω καὶ ὁ ὀξύθυμος ἀνθρώπος, ὁ φανατικὸς, ὁ ἀπότομος, οὕτω καὶ ὁ ἀγαθὸς ὁ εἰρηνικὸς, ὁ ἀγνός, ὁ ἰδανιστὴς, οὕτω καὶ ὁ θετικὸς ὁ ὑλιστὴς, εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς των φέρουσι πάντοτε τὸ κύριον χαρακτῆρικὸν τῆς ἰδιαιτέρας φύσεώς των τὸ ὅποιον ἐπίσης ἐν ἐξωτερικὸν αἰτίον ἐν τῇ ζωῇ δύναται νὰ τροποποιηθῇ καὶ ἀλλοιωθῇ ἐν μέρει, ἀλλὰ τὸ βάθος μένει πάντοτε τὸ αὐτό. Ἡ συνάντησις δὲ μὲ ἕνα ἕκαστον τῶν διαφόρων αὐτῶν ἀνθρώπων ἢ ἢ ἀνάμνησις τῆς υπάρξεώς του, ἢ ἢ ἀναπαράστασις διὰ τῆς φαντασίας τῆς μορφῆς του σὰς γεννᾷ πάντοτε μίαν ἰδέαν, ἐν συναίσθημα, ἢ τῆς γαλήνης ἢ τοῦ σάλου, ἢ τοῦ ἀποτόμου, ἢ τοῦ εἰρηνικοῦ, ἢ τοῦ ἀγνοῦ, κ. λ. π. ἀναλόγως τοῦ κυρίου χαρακτῆρος ἐνὸς ἑκάστου ἐξ αὐτῶν.

Ἐπίσης αἱ πολλαπλαῖ ἐκδηλώσεις τοῦ κάλλους τῆς ἐξωτερικῆς φύσεως ὅταν προσφέρονται εἰς τὰς αἰσθήσεις μας, μᾶς γεννοῦν διάφορα συναίσθηματα καὶ ἐντυπώσεις, ἀναλόγως τοῦ κυρίου χαρακτῆρος τοῦ φέρει ἕκαστη ἐξ αὐτῶν.

Ἡ ὀμαλὴ καὶ ἀπέραντος πεδιάς μᾶς ἐμπνέει τὸν βεμβασιμὸν καὶ τὴν γαλήνην, ὁ κατάφυτος κάμπος τὴν εὐθυμίαν, τὴν ζωηρότητα, τὴν μέθην τῶν χρωμάτων, ἢ κρημνώδης καὶ ἀπότομος φύσις τὰς φρικιάσεις τοῦ ἀγρίου καὶ τῆς ἀθύτου, τὰ γυμνά, ἀρμονικὰ καὶ γαλήνια ὄρη ὡς ὁ Ὑμηττὸς τῆς Ἀττικῆς, τὴν μαγεῖαν, τὴν ἔκστασιν τῶν θεῶν παραδόσεων.

Πολλὰ ὅμως δύνανται νὰ συντελέσουν ὥστε νὰ τροποποιηθῇ καὶ ἀλλοιωθῇ ἐν μέρει ἢ ἔκφρασις τῶν ἀνωτέρω τύπων, ἢ ἢ ὀρμὴ τῆς καταγιγδοῦς, ἢ ἢ ἐξάπλωσις τῆς σκιᾶς τῶν νεφῶν ἢ ἢ χιῶν, καὶ ἄλλα. Τὸ βάθος ὅμως τοῦ χαρακτῆρος ἐνὸς ἑκάστου αὐτῶν τῶν τύπων μένει πάντοτε τὸ αὐτό. Ὁ Βάγνερ λοιπὸν διὰ τοῦ Leit motiv ζητεῖ νὰ διερμηνεύσῃ ἀκριβῶς τὸν κύριον αὐτὸν χαρακτῆρα ἐνὸς ἑκάστου τῶν στοιχείων τῆς φύσεως. Ὅταν διὰ τῆς μουσικῆς του γίνεται διερμηνεύς τῆς ἐμφύχου φύσεως, ἕκαστον ὄρων πρόσωπον τοῦ ὁράματός του παρουσιάζεται εἰς τὴν αἰσθησίν μας καὶ ἀντίληψιν διὰ μιᾶς μουσικῆς φράσεως, ἢ ὅποια διερμηνεύει τὸν κύριον αὐτοῦ χαρακτῆρα, φράσις ἢ ὅποια διαρκούσης τῆς ἐξελίξεως τοῦ δράματος τροποποιεῖται καὶ ἀλλοιοῦται ἐν μέρει, ἀναλόγως τῆς ψυχολογικῆς πορείας τὴν ὅποιαν λαμβάνει εἰς τὸ ὄραμα αὐτὸ τὸ ὄρων πρόσωπον, μετέχει ὅμως πάντοτε τοῦ βασίμου τῆς χαρακτῆρος.

Οὕτω, κατὰ τὸ ἴδιον σύστημα ὁ Βάγνερ μᾶς περιγράφει τὴν νεκρὰν ἐξωτερικὴν φύσιν.

Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Leit motiv τοῦ Βάγνερ ἔσχεν ἡδὴ εἰς τὴν σημερι-

νήν φιλολογίαν. Ὁ κάλλιον παντός ἄλλου ἐννοήσας τὴν σημασίαν τοῦ *Leit motiv* καὶ ἐφαρμόσας αὐτὸ εἰς τὰ ἔργα του ὑπῆρξε καὶ εἶνε ὁ Δ' Ἀνουόντζιο, ὁ μουσικώτατος καλλιτέχνης τοῦ λόγου. «*As αναγνωσθῶσιν αἱ «Παρθέναι τῶν Βράχων»*. Ἐχομεν κατὰ νοῦν, προτιθέμενοι νὰ γράψωμεν αὐτὴν τὴν ταπεινὴν μας μελέτην ἐπὶ τοῦ Βάγνερ, ὄχι μόνον νὰ εἰπωμεν ὅποιας ἀλλοιώσεις ἐπέφερον εἰς τὴν παλαιάν μουσικὴν καὶ ὅποιαν διεύθυνσιν ἔδωκεν εἰς τὴν νεωτέραν τὸ σύστημά του, ἀλλὰ καὶ νὰ δώσωμεν μίαν ἰδέαν τῆς ἐπιδράσεώς του ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν, ὥστε δὲν μᾶς φαίνεται περιττὸν νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ μᾶς ἀπὸ τὰς νεωτέρας σχολὰς ἢ ὅποια ἀκμάζει ἐν Εὐρώπῃ εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ ποιήσιν ἰδίως, τῆς σχολῆς τοῦ *impressionismo*, τῆς ὁποίας, κατὰ τὴν σταθεράν μας γνώμην θεμελιωτῆς εἶνε ὁ Βάγνερ, καὶ οἱ οὐδαμοῦ ἀνεγνωσάμεν ἢ ἠκούσαμέν τι περὶ τούτου.

Ὁ καλλιτέχνης σχεδὸν πάντοτε δημιουργεῖ διὰ τῆς ἀναμνήσεως. Ἄλλὰ φαντασθῆτε ἢ ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ στοιχείου τὸ ὅποιον ἐνέπνευσε τὸν καλλιτέχνην, ὁ χρόνος ὁ ὅποιος τὸν χωρίζει ἀπὸ τῆς στιγμῆς κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ εἶδε, τὸ ἀντελήφθη, τὸ ἠσθάνθη, πόσον ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὴν τελείαν ἔκφρασιν τῆς ἀναπαραστάσεώς του.

Φαντασθῆτε τὸν Βετχόβεν ἐμπνεόμενον πρὸ τῶν ἀπείρων στοιχείων τοῦ κάλλους τῆς φύσεως. Ὅποια ἔξαρσις, ὅποιον ῥίγος ἀπάτου ὑπεραισθήσεως, ἀσύλληπτον δι' ἡμᾶς οἵτινες τὸ φανταζόμεθα, θὰ περιέτρεχε τὰς φλέβας του! Καὶ φαντασθῆτε τώρα τὸν Βετχόβεν ὕστερον ἀπὸ ἓνα μῆνα, ἀπὸ δύο, ἀπὸ ἓν ἔτος, κλειόμενον εἰς τὸ σπουδαστήριόν του, ἀναπολοῦντα τὸ παρελθὸν καὶ τὰς ἐντυπώσεις του καὶ ἐμπνεόμενον. Παύει ἐκεῖνη ἢ ἀρχικὴ ἐντασις τῶν νεύρων, ἐκεῖνος ὁ πυρετὸς τὸν ὅποιον γεννᾷ ἢ πρώτη ἐμπνευσις πρὸ τοῦ κάλλους τοῦ ἀντικειμένου τὸ ὅποιον προσπίπτει εἰς τὰς αἰσθήσεις τοῦ καλλιτέχνου. Ἐπέρχεται σχετικὴ τις γαλήνη ἢ ὁποία δίδει τόπον εἰς τὴν λογικὴν, εἰς τὴν ψυχρὰν λογικὴν νὰ . . . . δηλητηριάσῃ ἐνλίστε τὴν ἐμπνευσιν.

Ἡ σχολὴ λοιπὸν τοῦ *impressionismo* βασιζέται εἰς τὴν ἀναπαράστασιν γενικῶς τῆς φύσεως, τηρούσα τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀρχικῆς ἐμπνεύσεως, τὴν ὁποίαν ἐγέννησεν εἰς τὸν καλλιτέχνην τὸ ὄραμα ἐνὸς ἀντικειμένου.

Ἐννοεῖται ὅτι τὸ τοιοῦτον φέρει ὡς συνέπειαν τὸ τολμηρὸν τοῦ ὕψους, μέχρι τοῦ παραδόξου, καλλιτεχνικὸν παραλήρημα, ἂν μᾶς ἐπιτρέπεται ἢ ἔκφρασις, ἀλλὰ συγχρόνως σθένης, ζωηρότητα ὠμῆν ἢ ὅποια μᾶς μεθᾶ, μᾶς ἐκπλήσσει, μᾶς προξενεῖ φρικιάσεις νέας, μᾶς ἐγγίζει εἰς τὸ βάθος.

Ὁ Καρδούτσης θαυμάζων τὴν πρασινάδα καὶ γαλήνην τῶν ἀγρῶν, ἀντικρίζει αἴφνης ἓνα βοῦν, τὸν ἤρεμον καὶ γαλήνιον αὐτὸν κάτοικον τῶν κάμπων, εἰς τὸ βλέμμα του δὲ τὸ γλυκύτατον καὶ ἄτονον διακρίνει τὴν π ρ α σ ί ν η ν σ ι γ ῆ ν τῶν κάμπων. (*Il silenzio verde dei campi*).

Αὐτὸ τοῦ ὑπηγόρευσεν ἢ ἀρχικὴ ἐμπνευσις του καὶ αὐτὸ ἐξέθεσεν ἐπὶ τοῦ χάρτου καὶ παρέδωκεν εἰς τὸν κόσμον.

Ἄλλαχοῦ εἰς τὰς βαθεῖας τῆς νυκτὸς ὥρας κατὰ τὰς ὁποίας ὄλα προσλαμβάνουν κατὰ τὸ πένθιμον καὶ νυσταλέον, ὁ ἴδιος διερχόμενος ἐκ τινος ὁδοῦ βλέπει ἀντανακλώμενον ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου τὸ ἡμισβεσμένον φῶς τῶν φανῶν, φαντάζεται ὅς ἀμέσῳ ὅτι οἱ φανοὶ χ α σ μ ῶ ν τ α ἰ ἀκτίνας φωτὸς ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου! [*i fanali sbadiglianti luce sul marciapiede*].

Ἄν ὁ Καρδούτσης ἐπεχειρεῖ διὰ τῆς ἀναμνήσεως νὰ δώσῃ ἰδέαν αὐτῆς τῆς εἰκόνας, παραμελῶν τὴν ἀρχικὴν ἐμπνευσιν πρὸ τοῦ ἀντικειμένου, ἴσως θὰ μᾶς εἶχεν εἶπη ὅτι εἶδε τοὺς φανούς διαχέοντας μυστηριωδῶς, ἐπὶ τῇ ὑποθέσει τὸ φῶς των κ.τ.λ. ἢ τὸ πολὺ ὅτι εἶδε τοὺς φανούς μὲ ὄψιν νυσταλέαν διαχέοντας φῶς κ.τ.λ.

Δὲν εἶνε παράδοξον ἂν εἰπωμεν ὅτι καὶ εἰς τὴν ἀπόστασιν τοῦ χρόνου ὁ ὅποιος μᾶς χωρίζει ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποῦ εἶδομεν ἓν ἀντικείμενον ἢ συναίσθημα ὑπάρχει ὁ νόμος τῆς προοπτικῆς, ὁ ὅποιος ξεθάφει καὶ σμικρύνει.

Ἐννοεῖται ὅτι ὄχι πάντοτε, ὁ καλλιτέχνης δύναται νὰ ἐκφέρῃ ἀκεραίαν τὴν ἐμπνευσιν ὅπως ἐγέννηθη εἰς αὐτὸν τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἀντίκρυσεν ἀντικείμενόν τι τὸ ὅποιον τὸν συνεκίνησε καὶ συνήρπασεν. Αὐτὸς ὁ πυρετὸς ὁ κατέχων αὐτὸν κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκεῖνην, ὁ μυστικὸς παλμὸς ὄλων τῶν κυττάρων τοῦ σώματός του, τὸν μεθᾶ ἀπὸ ὑψηλῆν μέθην, τὸν ζαλίζει σχεδὸν, τοῦ προξενεῖ τὸν ἱλιγγον τὸν ὅποιον γεννᾷ τὸ ὄραμα γοήσεως ἀβύσσου. Τοῦ ἔρχονται ὁμοῦ κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτὴν ἰδέαι ἀπομεμονοῦμαι καὶ ἀκέραιαι, παρομοιώσεις, ἀλληγορίαι ζωηραὶ, φωτοβόλοι ὡς ἀστραπαὶ εἰς νεφέλωμα. Αὐτὰς τὰς ἀστραπάς λοιπὸν ὁ ἰδιοφάνταστος καλλιτέχνης παρουσιάζει χωρὶς νὰ ἐπισκιάσῃ τὸ φῶς των μὲ τὴν φαιότητα τῆς σχολαστικῆς λογικῆς.

Πόλεμος, ἐννοεῖται, γίνεται παντοῦ ὑπὸ τῶν τριῶν τετάρτων τῆς κοινωνίας ἐναντίον τῶν *impressionisti*, διότι τὰ τρία τέταρτα πάσης κοινωνίας ἔχουν τὴν ἀπαίτησιν ὁ καλλιτέχνης νὰ εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ τρέφῃ τὸ πνευμά του εἰς τὰ κοινὰ καὶ περιορισμένα δόγματα τῆς ξηρᾶς λογικῆς, διότι καὶ ἡ λογικὴ μέχρι τινὸς εἶνε καὶ ἐν δόγμα, καὶ δὲν ἐννοεῖ ὅτι πέραν αὐτῶν τῶν ὁρίων ὑπάρχει αἰσθητικὴ ἰδιαιτέρα ἢ ὅποια γεννᾷ λογικὴν ἰδεώδη καὶ ἀπεριόριστον.

Αὐτὸς εἶνε ὁ λόγος διὰ τὸν ὅποιον ἐν Εὐρώπῃ παρεξηγοῦνται ἐνλίστε οἱ ἰδιοφάνταστοι καλλιτέχνη καὶ αὐτὸς εἶνε ἐπίσης εἰς ἀπὸ τοὺς κυριωτέρους λόγους διὰ τοὺς ὁποίους δὲν εἶνε νοητοὶ εἰς πολλοὺς οἱ νεωτερίζοντες ἐκ τῶν συγγραφέων μας.

Ὁ Βάγνερ λοιπὸν κατὰ τὴν γνώμην μας εἶνε ὁ θεμελιωτῆς αὐτῆς τῆς σχολῆς. Διατί νὰ μὴ παραδεχθῆ κανεὶς τοῦτο, ἀφ' οὗ οὐδεὶς, τοῦλάχιστον ἀφ' ὅσον ἠξεύρομεν, πρὶν αὐτοῦ μᾶς ἐπροξένησε τὰς φρικιάσεις αὐτοῦ τοῦ ἱμπρεσιονισμοῦ, φρικιάσεις καὶ ἐκπλήξεις ποῦ γεννᾷ ἢ ἀκρόασις αἴφνης τῆς *Cavaleata* τῆς Βαλκυρίας καὶ τὸ *filanale* τῆς. Διατί νὰ μὴ παραδεχθῆ κανεὶς ὅτι ἡ ἀκρόασις τῶν ἔργων του βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον διέθεσε τὴν ψυχὴν τῶν καλλιτεχνῶν ἄλλων τεχνῶν ὡς τῆς φιλολογίας καὶ ποιήσεως εἰς τὸ νὰ ἐφαρμόσουν εἰς τὴν τέχνην των αὐτὸν

τὸν ἰδιοφάνταστον τεχνικὸν τρόπον ;

Μᾶς ὑπολείπεται νὰ ὀμιλήσωμεν περὶ τῶν τύπων τοῦ Βαγνερικοῦ δράματος. Ἡδὴ ἐξ ὧσων εἶπομεν ἔγινεν ἀντιληπτός ὁ κόσμος τοῦ Βάγνερ εἰς τὸν ἀναγνώστην.

Ὁ Βάγνερ ἀνυψώθη ὡς ὁ κορυθαλὸς ὑψηλὰ εἰς τὸν αἰθέρα καὶ ἔψαλεν. Εἰς τὸν κόσμον του βασιλεύει ἡ ἐλευθερία καὶ τὸ ἀπεριόριστον.

Τοὺς διερμηνεῖς λοιπὸν τῆς ψυχῆς του καὶ τῆς τέχνης του δὲν ἠδύνατο νὰ τοὺς ἀντλήσῃ ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τὴν πραγματικὴν, τὴν παρουσιάζουσαν τὸν ἄνθρωπον αἰχμάλωτον τῶν κοινωνικῶν θεσμῶν καὶ ἀσθενικὸν ὡς τὸν ἀποκαλεῖ ὁ Νίτσε. Ὁ Βάγνερ πρὸς διερμηνείαν τοῦ κόσμου του προσέτρεξεν εἰς ἥρωας καὶ ἡμιθέους.

Ἔθεσε δὲ τὸν Βάγνερ νὰ προβῇ εἰς τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν τῶν τύπων εἰς τὸ δράμα του καὶ ἡ ἰδιότης τῆς ἀοριστίας τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ μουσικὴ.

Ὁ Βάγνερ διὰ τῶν ἔργων του καὶ ἰδίως διὰ τῆς τετραλογίας τοῦ Nibelungen, ἠθέλησε νὰ μᾶς καταδείξῃ φανερὰ ὅτι ἡ μουσικὴ δὲν δύναται νὰ διερμηνεύσῃ τὴν πραγματικότητα, ἀλλ' εἶνε κατάλληλος νὰ μᾶς μεταφέρῃ εἰς τὸν κόσμον τῶν ὀνείρων καὶ τοῦ μυστικοῦ.

Ἐδῶ θὰ μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ ἐκφέρωμεν παρατήρησιν ἡ ὁποία ἴσως ἀντικατασταθῆ εἰς τὸν χαρακτήρα τῆς μελέτης μας αὐτῆς.

Αὕτη ἡ ἰδέα τοῦ Βάγνερ περὶ τῆς μουσικῆς ἐνέχει διὰ πολλοὺς πολὺ τὸ ὑπερβολικόν.

Ὅτι ἡ μουσικὴ κείνηται περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλην τέχνην τὴν ἰδιότητα τοῦ ἀοριστοῦ εἶνε ἀναμφισβήτητον καὶ περὶ τούτου θὰ εἴπωμεν τινά. Τοῦτο ὅμως δὲν δύναται καθολοκληρίαν νὰ τὴν ἐμποδίσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ ἦνε μέχρι τινός καὶ διερμηνεύς τοῦ πραγματικοῦ κόσμου.

Ἡμεῖς εἴμεθα ἐξ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι πιστεύουσιν ἀκραδάντως, ὅτι ἡ μουσικὴ ἰδέα καὶ ἔκφρασις εὐρίσκειται ἐν τῇ φύσει ἀκριβῶς ἀντιστοιχοῦσα καὶ ἀναγκαστικῶς πρὸς ἕνα ἕνα τῶν στοιχείων αὐτῆς, διότι ὑπάρχουν καὶ οἱ διατεινόμενοι ὅτι ἡ μουσικὴ εἶνε συμβολικὴ, ὅτι δηλαδή δὲν ὑπάρχουν ὀρισμένοι μουσικαὶ ἔκφρασις ἀναγκαστικῶς ἀντιστοιχοῦσαι πρὸς ὀρισμένας ἰδέας, συναισθήματα, ἢ πράγματα, ἔκφρασις τὰς ὁποίας ἡ φύσις αὐτῆ ὑπαγορεύει, ἀλλ' ὅτι οἱ μουσικοὶ ὄρισαν κατὰ συνθήκην πρότυπα μελωδικὰ καὶ ἁρμονικὰ τὰ ὁποῖα αὐτοὶ ἠθέλησαν νὰ διερμηνεύουσιν ὀρισμένας ἰδέας, ἢ συνήθειαι δὲ μὲ τὸν χρόνον ἴσχυσε τόσον ὥστε ἀκροῦμενοι μᾶς μουσικῆς φράσεως εἰσασθῆποτε νὰ εὐρίσκωμεν τὴν ἀντιστοιχοῦσαν ἰδέαν ἢ τὸ συναισθημα τὸ ὁποῖον διερμηνεύει.

Τοῦτο δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι προσθεύουν τὴν ἀρχὴν τῆς ἀπὸ τῆς φύσεως ἐξαγωγῆς τῆς μουσικῆς ἰδέας ἢ ἔκφρασεως φαίνεται ἐσφαλμένον.

Ὅτι περὶ χρωματισμοῦ ἐγράψαμεν προηγουμένως δύναται νὰ πείσῃ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι βαθίως ἐξετάζουσιν τὰ πράγματα, περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λεγομένων μας. Τὸ μέχρι τινός ὀρίου σκοτεινὸν καὶ ἀόριστον τῆς μουσικῆς δύναται νὰ ἐξηγηθῇ οὕτω.

Εἰς τοὺς καλλιτέχνους τῶν ἄλλων τεχνῶν ἡ φύσις παρέχει τὰς γραμμάς τῆς καὶ τὰς ἰδέας τῆς πολὺ αἰσθητοτέρας παρ' ὅτι εἰς τοὺς καλλιτέχνους μουσικοὺς, καὶ τοῦτο διότι αἱ αἰσθήσεις διὰ τῶν ὁποίων μετα-

φέρουν εἰς τὸν ἐγκέφαλόν τους τὰς ἐξωτερικὰς τῆς φύσεως ἐντυπώσεις εἶνε πολὺ περισσότερο ἀνεπτυγμέναι ἀπὸ τῆς μουσικῆς ἀκουστικῆς αἰσθήσεως εἰς τὸν μουσικόν. Ὁ μουσικὸς λοιπὸν, διὰ μίαν ἀτέλειαν τῆς μουσικῆς αἰσθησεῶς του, ἀντλεῖ ἀπὸ τὴν φύσιν τὴν ἰδέαν καὶ ἔκφρασιν σκοτεινὴν καὶ συγκεχυμένην, εἶνε δὲ ἠναγκασμένος διὰ νὰ τὴν καταστήσῃ διαυγεστέραν, νὰ τὴν πλουίσῃ καὶ νὰ τῆς δώσῃ μορφήν πλείον ὀρισμένην, εἰς τοῦτο δὲ ἔργεται κάπως ἡ συνθήκη, ἀλλ' ὁ πυρὴν τῆς ὁμοῦ εἶνε εἰλημμένος ἀπὸ τὴν φύσιν.

Ἐπίσης αὐτὴ ἡ ἀδυναμία τῆς μουσικῆς του αἰσθήσεως τὸν ἀναγκάζει πολλάκις νὰ ἦνε καθαρῶς ὑποκειμενικός, ἰδίως ἐκεῖ ὅπου πρόκειται νὰ ἀναπαραστήσῃ τὴν ἔκφρασιν τῆς ἐξωτερικῆς νεκρᾶς φύσεως, ὅποτε μὴ δυνάμεως νὰ ἀντλήσῃ ἀκέραιως ἀπὸ τῆς φύσεως τὴν ἔκφρασιν, διερμηνεύει τὸ συναισθημα τὸ ὁποῖον τοῦ ἐγέννησεν ἡ θεὰ τῆς.

Δὲν εἶνε δὲ παράλογον ἐὰν εἴπωμεν ὅτι εἰς ἀόριστον μέλλοντα χρόνον, τὸ νευρικὸν σύστημα τοῦ ἀνθρώπου θέλει φθάσῃ εἰς τοιοῦτον σημεῖον ὑπερευαισθησίας, ὥστε ἡ μουσικὴ ἀκουστικὴ του αἰσθησις εἰς ἄκρον ἀνεπτυγμένην νὰ δύναται νὰ ἀποσπᾷ ἀκέραιαν καὶ καθάραν ἀπὸ τῆς φύσεως τὴν ἔκφρασιν ἢ ἰδέαν καὶ νὰ τὴν θέσῃ ἐπὶ τοῦ χάρτου χωρὶς νὰ τὴν ὑποβάλλῃ εἰς τὴν τυραννίαν τῆς συνθήκης.

Ὁ Stelio Effrena εἰς τὴν «Φωτιάν» τοῦ Δ' Ἀννούτσιο δύναται νὰ δώσῃ τὴν ἰδέαν τοῦ ἀνθρώπου περὶ τοῦ ὁποῖου ὀμιλοῦμεν.

Φαίνεται λοιπὸν ὑπερβολὴ τὸ νὰ περιστέλλῃ κανεὶς τόσον τὰ ὄρια τῆς μουσικῆς ὥστε νὰ δύναται αὕτη νὰ διερμηνεύῃ μόνον τὸ ἀόριστον καὶ ὑπερφυσικόν.

Δὲν δύναται βεβαίως νὰ ἦνε τόσον διαυγῆς καὶ ἀκριβῆς εἰς τὴν διερμηνείαν τῆς φύσεως ὡς αἱ ἄλλαι τέχναι· πάντοτε ἀφίνει εἰς τὸν ἀκρατὴν κατὰ τὸ ἀμφίβολον, τὸ μυστικόν, τὸ ἀτμῶδες, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἴσχυει τόσον ὥστε νὰ τῆς ἀφαιρέσῃ ὅλως διόλου τὴν ἰδιότητα τοῦ νὰ διερμηνεύῃ τὴν πραγματικότητα.

Ὁ Μπιζὲ τῆς «Κάρμεν», τὸν ὁποῖον μὲ τόσην ἐπιμονὴν ὁ Νίτσε ἀντιπαραβάλλει μὲ τὸν Βάγνερ τῆς τετραλογίας, δὲν εἶνε ὁ ἐξοχώτατος διερμηνεύς διὰ τῆς μουσικῆς του τῆς ζωηροτέρας καὶ θερμότερας ἐκδηλώσεως τῆς φύσεως εἰς τὸν κόσμον τῶν ὑπάρξεων;

Τὸ σημερινὸν μελόδραμα τὸ ὁποῖον ἀκμάζει ἰδίως ἐν Ἰταλίᾳ καὶ τὸ ὁποῖον κυρίως διερμηνεύει τὸ κοινωνικὸν δράμα, δὲν νομίζετε ὅτι ἐπιτυγχάνει εἰς τὸν σκοπὸν του;

Τὴν φλόγα τῆς ζήλοτυπίας, τὴν ὀδύνην τῆς ἀπολεσθείσης τιμῆς τῆς Σαντούτσας δὲν τὰς εὐρίσκετε εἰς τὴν μουσικὴν τοῦ Μασκάνη; Τὴν ἀβρότητα εἰς τὸν ἔρωτα τῆς Μιμῆ τὸ εὐτράπελον κατ' ἀρχάς, τὸ βαθύ αἰσθηματικόν καὶ μελαγχολικόν ὡς τὸ τέλος, δὲν τὰ εὐρίσκετε εἰς τὴν μουσικὴν τοῦ Πουτσίνι; Κάρμεν, Σαντούτσα, Μιμῆ, καίτοι ἀνήκουν εἰς κατηγορίαν ταπεινῆν ἴσως, ὑπὸ ἐποψὴν κοινωνικῆν, πνευματικῆν καὶ ἠκατηγορίαν κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν ὁμοῦ τοῦ ὑψηλοῦ πάθους τὸ ὁποῖον κατέχει αὐτὰς δὲν φθάνουν εἰς σημεῖον ἐξαγνισμού, ἡρωϊσμοῦ, ἀπολυτρώσεως παντός ψευδοῦς αἰσθηματος, ἰδέας, πάσης προλήψεως; Κατὰ τὴν διάρ-

κειαν του πάθους των μήπως δὲν καταφθάνουν τὰς ὑψηλὰς βαθμίδας τοῦ ὑπερανθρωπισμοῦ;

Καὶ δὲν εἶνε ἀξίαι νὰ ἐμπνεύσουν τὴν λεπτὴν διάνοιαν, τὴν ἐλευθέραν ψυχὴν καὶ φαντασίαν ἐνὸς μεγάλου καλλιτέχνου ὁ ὁποῖος διὰ τὰς ιδιότητάς αὐτὰς ἀξιοῦται νὰ ὀνομασθῆ ὑπερανθρωπος;

Εἰς πολλὰ καταφέρθησαν οἱ κριτικοὶ ἐναντίον τοῦ Βάγνερ, ἐνίοτε δίκαιως, ἐνίοτε ἀδίκως.

"Αδίκως, νομίζομεν, εἶνε ἡ καταφορά τῶν κριτικῶν δι' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐνέχει ἡ μουσικὴ του καὶ τὸ ὁποῖον φέρει καὶ ἡ σημερινὴ τέχνη ἰδίως εἰς τὸ μελόδραμα.

Ὁ ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν τῆς παλαιᾶς σχολῆς ἀκούων ἐν σημερινόν μελόδραμα δημιουργηθὲν ἐπὶ τῇ βῆσει τῶν Βαγνερικῶν ἀρχῶν, παραπονεῖται ὅτι ἡ μουσικὴ φράσις ἐν αὐτῷ κόπτεται ἐνίοτε ἀποτόμως καὶ παρακαίρως. Εἰς τοῦτο ἀποδίδεται τὸ ἀσύμμετρον.

Ἐκάστη ἰδέα καὶ ἕκαστον πάθος ἔχει ἐξέλιξιν φυσικὴν καὶ ἀναγκαστικὴν, ἡ ὁποία πρέπει νὰ παρουσιάσῃ μορφήν ἰσοῦσαν συμμετρικὴν. Ὑπάρχει ἡ ἐν χρόνῳ συμμετρία διὰ τοὺς μουσικοὺς καὶ ποιητὰς ὅπως ἡ ἐν χώρῳ διὰ τοὺς ζωγράφους καὶ γλύπτας. Αὐτὸ τὸ ἀσύμμετρον ὅμως τὸ ὁποῖον ἴσως, σπανίως συναντᾶται εἰς τὰ νεώτερα ἔργα ἔρχεται ὡς συνέπεια ὅταν παραδεχθῆ κανεὶς ὅτι ἡ μουσικὴ ὡς πιστὴ δούλη πρέπει νὰ ἀκολουθῆ τὸ ὄραμα εἰλημμένον εἴτε ἀπὸ τὴν φυσικὴν ζωὴν εἴτε ἀπὸ μίαν φανταστικὴν, με ὅλα τὰ προσκόμματα τὰ ὁποῖα συναντῶσιν οἱ ἥρωες του καὶ τὰ ὁποῖα κἀμνον ὥστε οὗτοι νὰ παρακκλίνουσι τῆς ὁδοῦ εἰς τὴν ὁποίαν εἰσῆλθον, με ὅλας τὰς συγκρούσεις εἰς τὰς ὁποίας προσπίπτει τὸ πάθος ἢ ἡ ἰδέα καὶ τὰς ὁποίας γεννᾷ ἐντύψεις νέα καὶ ἀπτόμοι καὶ ἡ ὁποία ἰσχύει ὥστε νὰ λοξοδρομήσῃ ἐπ' ὀλίγον αὐτὸ τὸ πάθος, αὐτὴ ἡ ἰδέα.

Εἰς ἔργον μεγάλων διαστάσεων ὡς τὸ μελόδραμα, εἰς τὸ ὁποῖον τόσα πρόσωπα ὁρῶσι καὶ τόσα πλῆθη διάφορα συμπλέκονται, εἶνε μάταιον νὰ θέλῃ κανεὶς νὰ εὕρῃ τὴν συμμετρίαν εἰς τὰ ἐλάχιστα μέρη αὐτοῦ. Ἡ συμμετρία προκύπτει ἐν αὐτῷ ἐκ τῆς ἁρμονίας τοῦ συνόλου, ἐκ τῆς ἀναλλοιώτου σχέσεως ἢ ὁποία μεσολαβεῖ μεταξὺ ἐνὸς προσώπου ὁρῶντος καὶ ἄλλου ἐν τῷ αὐτῷ ἔργῳ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους.

Παράλογον ἐπὶ παραδείγματι θὰ ἦτο ἂν ἔχη κανεὶς τὴν ἀπαιτήσιν νὰ εὕρῃ τὴν συμμετρίαν ἐν τῇ φύσει εἰς τὰ ἐλάχιστα μέρη αὐτῆς. Ὁ Ζητῶν ταῦτο θέλει φθάσῃ εἰς τὸ ἴδιον συμπέρασμα εἰς τὸ ὁποῖον ἐφθασεν ὁ Μὰξ Νορδάου εἰς τὰ παράδοξά του, ὅτι εἰς τὴν φύσιν δὲν ὑπάρχει συμμετρία.

"Ἄλλα εἶνε τὰ τρωτὰ μέρη εἰς τὸν Βάγνερ, νομίζομεν, διὰ τὸν αὐστηρὸν κριτικόν.

Λεῖπει π. χ. εἰς τὴν μουσικὴν του κατὰ τὸ ὁποῖον θὰ τὸ ὀνομάσωμεν ἂν μᾶς ἐπιτραπῆ κ υ α ν ο ὦ ν, κατὰ τὸ ὁποῖον μόνον δύναται νὰ ἐννοήσῃ ὁ μεσημβρινὸς ἢ ἀνατολικὸς ἄνθρωπος καὶ ὁ ὁποῖος τὸ ἀντικρῦζει διαρκῶς εἰς τὸν ἀνέφελον οὐρανόν του. Καὶ λεῖπει ἐνίοτε ἐκεῖνο τὸ ζωηρὸν καὶ τὸ θερμὸν, τὸ ὁποῖον καθιστᾷ τὴν μουσικὴν τῶν Ἰταλῶν

ἡλιολουσμένην.

Ταῦτα τὰ λέγομεν ἐκ περισσοῦ διότι ἀντίκεινται εἰς τὸν κύριον προορισμὸν τῆς μικρᾶς μας αὐτῆς μελέτης εἰς τὴν ὁποίαν εἶχομεν ὑπ' ὄψιν νὰ καταστήσωμεν φανερόν τὸ καλὸν καὶ ὄχι τὸ κακὸν τῶν ἔργων τοῦ Βάγνερ. Ἐπίσης ὡς ἐκ περισσοῦ ἀναφέρομεν ὅτι αὐτὰς τὰς ταπεινάς μας ἰδέας τὰς ὁποίας ἀπ' ἀρχῆς ἐξεφέραμεν ἐπὶ τοῦ Βάγνερ τὰς ἠντλήσαμεν σχεδὸν εὐθέως ἀπὸ τοῦ ἔργου αὐτοῦ, πολὺ ὀλίγον βασισθέντες εἰς μελέτας καὶ κριτικὰς ἄλλων. Προσωπικότης ἀντιλήψεως, ἐλευθερία ἀτομικότητος εἶνε ἡ θρησκεία μας.

"Ἄν ἐσφάλαμένον, θὰ ἐχρῆστοῦμεν εὐγνωμοσύνην εἰς ἐκεῖνον ὅστις θὰ μᾶς ὑπεδείκνυε τὰ τρωτὰ μας μέρη.

Ἐν τέλει λέγομεν ὅτι, ὅ,τι δῆποτε καὶ ἂν εὕρουσι οἱ κριτικοὶ οἱ παραταχθέντες ἐναντίον τοῦ Βάγνερ καὶ ἐπιζητούντες νὰ μειώσουν τὴν ἀξίαν τῶν ἔργων του, πολὺ ὀλίγον δύναται νὰ ἐπιδράσῃ ἡ γνώμη των.

Ὁ Βάγνερ μένει πάντοτε Βάγνερ, ὅπως ὁ ἥλιος μένει πάντοτε ἥλιος καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ θερμαίνει καὶ φωτίζει τὸν κόσμον, καὶ τοι οἱ ἀστρονόμοι διὰ τῶν αὐστηρῶν ἐργαλείων των ἀνακαλύπτουσι καὶ διακρίνουσι ἐπ' αὐτοῦ τὰς φαιᾶς κηλίδας.

Ὁ Βάγνερ εἶνε πάντοτε ὁ θεμελιωτὴς τῆς σημερινῆς μουσικῆς τέχνης ἰδίως εἰς τὸ μελόδραμα. Ἡ τέχνη τοῦ Βάγνερ διήνοιξεν ὀρίζοντας νέους εἰς τὰς ἄλλας τέχνας. Τὸ ὕψος του αὐστηρῶς μεγαλοπρεπῆς διερμηνεύει τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ πάθους καὶ τῆς ἰδέας. Τὸ ἔργον του κολοσαῖον ὄχι μόνον εἰς τὸ ἰσοῦδες τῆς τέχνης ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἄρσιν πολλῶν ὑλικῶν δυσκολιῶν, μᾶς τὸν παρουσιάζει ὡς γίγαντα.

Φανταζόμεθα τὴν παρουσίαν τοῦ Βάγνερ ὡς τὴν ἐφαντασθῆ ὁ Δ' Ἀννούτσιο εἰς τὸ «FUOCO» μετέχουσαν τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἔργων του. «Τὸ σῶμά του μικρὸν τὸ μῆκος καὶ ἰσχνὸν ἀνεγείρεται ἐνώπιόν μας καὶ καταφθάνει τὸ ὕψος τῶν βουνῶν. Τὸ αἷμά του ρεεῖ εἰς τὰς φλέβας του ὡς εἰ καταρράχται εἰς τὰ ὄρη, ἡ πνοὴ του κυμαίνεται περίξ του ὡς ἡ πνοὴ τῶν ἀνέμων εἰς τὰ ὄρη».

Οἱ ἥρωες τοῦ δράματός του μᾶς γεννοῦν τὰς φρικιάσεις τῶν μυθικῶν Πολυφύμων, ἡ ὄρασις των ἀποπνεεῖ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν Ἡρακλείων ἄθλων. Ἐπ' αὐτῶν τῶν ἡρώων καὶ ἡμιθέων τοῦ δράματός του περιπίπτει ὁ Βάγνερ καὶ κυριαρχεῖ ὡς ἐνσάρκωσις μιᾶς Ὀλυμπιακῆς θεότητος.

Τὸ θέατρον τοῦ Βάγνερ δὲν ἔπρεπε νὰ εἶχεν οἰκοδομηθῆ ἐν Βαυρῶν, ἀλλ' εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ Ὀλύμπου.

Γεώργιος Δαμπελέτ

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟ ΝΗΣΙ ΜΟΥ

ΥΠΟ ΑΓΓΕΛΟΥ Α. ΚΟΣΜΗ

Η ΝΗΣΙΩΤΟΠΟΥΛΑ

Στέφανα πλέκει με τοῦ βουνοῦ τ' ἀγριολούλουδα, μικρὴ παιδούλα σὰν εἶνε μεθυσμένη ἀπ' τὴν ἀγνὴ μυρωδιὰ τοῦ σκορποῦν τὰ θυμάρια τοῦ βουνοῦ τρέχει στὶς ρεμματιές καὶ στὰ λαγκάδια καὶ τραγουδεῖ καὶ παίζει. Ἡ θάλασσα καὶ τὸ βουνό ἀδελφωμένα ἐγάρισαν τὴν δροσιά τους στὴν Νησιωτοπούλα· ἡ γραυγὴ ἐπροίκισε τὸ αἰθέριο πρόσωπό της μετὰ τὰ γλυκὰ της χρώματα· ἡ ἀρμονία τῆς φύσεως δάκερη καθρεφτίζεται μέσα στὴ ψυχὴ καὶ στὸ σῶμα τῆς Νησιωτοπούλας· τὸ καθαρίο σπῖτι τοῦ Νησιώτη φαίνεται πῶς γελᾷ ἀπ' τὴν χαρὰ τοῦ τῆ στιγμῆ ποῦ γεννιέται· ἐλόκληρη ἡ πλάση εἶνε πρόσχαρη ὅταν ανοίξῃ τὰ μάτια της· τὰ πουλιὰ συνοδεύουν τὸ βῆμά της μετὰ τὸ γλυκὸ τραγοῦδι τους· στὸν οὐρανὸ τῆς Νησιώτισσας ποτὲ δὲν σηκώνεται κανένα σύνεφο, ποτὲ δὲν σκοτεινιάζει· ὁ ἥλιος ποτὲ δὲ βασιλεύει· γιὰτ' εἶνε ζωγραφισμένους μέσ' τὰ μάτια της τὰ φλογερά.

Μέσ' τὰ λαγγάδια καὶ στὶς ριζοβουνιές μεγαλώνει ἀδελφωμένη μετὰ τῆς φύσεως τὶς ἀτέλειωτες ὡμορφίες, στὰ ἀνθη ποῦ μετὰ μεγάλη στοργὴ ποτίζει στὸ παράθυρό της λέει τὰ πρώτα μυστικά της· τὸ μελαγχολικὸ τραγοῦδι τ' ἀηδονίου καὶ τῶν πουλιῶν τὸ ἀκατάληπτο κρυφομίλημα ριζοβολοῦν βαθεῖα μέσα τῆς ψυχῆς καὶ γεννοῦν τὸ ἄλοπράσινο δέντρο τῆς ἀγάπης· εἶν' ἡ ψυχὴ της γιὰ τῆς ἀγάπης τὰ δνεῖρα καὶ τοὺς πόθους πλασμένη· εἶν' ἡ καρδιά της καμὶνι γεμάτο φλογες ποῦ θερμαίνει τῆς Νειστής τὰ τοελλὰ δνεῖρα καὶ σκορπάει ζωὴ παντοῦ· τὸ μάτι της παντοῦ σπου καὶ ἄν δῆ θ' ἀντικρύσῃ τὴ φύσι, τὴν ἀρμονία, τὴν ἔνθεη τελειότητα· ἡ ψυχὴ της φτερουγίζει στοῦ σύμπαντος τὴν ὡμορφιά...

Στὴν ἐκκλησιὰ σὰν πηγαίνῃ ν' ἀνάψῃ τὸ καντήλι καὶ νὰ προσευχηθῆ φαίνεται σὰν ἀγία ποῦ κατέβηκε στὴ Γῆ γιὰ νὰ θαυματουργήσῃ· ὅταν πάῃ τὰ πρόβατά της στὸ ποτάμι γιὰ νὰ τὰ ποτίσῃ εἶνε γλυκεῖα ἀφάνταστη εἰκόνα· σὰν μέσα στ' ἀργαλιὸ της ὑφαίνει καὶ συντροφεύει τὴ δουλειὰ μετὰ τὸ εὐμολπο τραγοῦδι της γεννάει τρικυμία μέσα στὴν καρδιά· καὶ οἱ Νεράιδες ξαναγεννιούνται ὅταν μαζεμένους οἱ Νησιωτοπούλες τρέχουν μετὰ ἀφέλεια καὶ χάρι κάτω στὸ πηγάδι καὶ ἀνασύρουν τὸ νερὸ μετὰ τὸ αἰώνιο τραγοῦδι τῆς ἀνάπης στὸ στόμα, καὶ μετὰ τὸ ἀτέλειωτο ἀγνὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη. Κάθε στιγμῆ τοῦ βίου τῆς Νησιώτισσας, εἶνε καὶ ἓνα εἰδύλλιο· δάκερη ἡ ζωὴ της εἶνε μιὰ φωτεινὴ ἀναλαμπὴ ποῦ φωτίζει τὶς νεώτερες καὶ τὴν ἀκολουθοῦν.

Ζωὴ, πρωτογέννητη Ζωὴ ἔτσι ὡς ἀπὸ κάποιο ὑπεργήινο σύνθημα παίρνει ἡ ζωὴ τῆς Νησιωτοπούλας, ἀπ' τὴ στιγμῆ ποῦ θὰ γεννηθῆ ὡς τὴ στιγμῆ ποῦ θὰ πεθάνῃ· ξέρεῖ νὰ ζῆ καὶ νὰ χαρίζῃ τὴ ζωὴ· ξέρεῖ ν' ἀλαφροῦν τὸν πόνο της μετὰ τὴν ὑπομονὴ καὶ νὰ τὸν ἐκμυστηρευεταί μετὰ τὸ τραγοῦδι· ἀγαπᾷ αἰώνια γιὰτὶ ὅλος ὁ κόσμος ποῦ βλέπει γύρω της ἐμπνέει τὴν ἀγάπην· τίποτα δὲ μπορεῖ νὰ σταματήσῃ τὸ δρόμο της, τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ σβύσῃ τὴν εὐθυμία της· εἶνε αἰώνιο παιδί ποῦ σπογγίζει τὸ δάκρυ τῆς λύπης γιὰ νὰ χύσῃ τὸ δάκρυ τῆς εὐθυμίας.

Εἶν' ἡ Νησιωτοπούλα πλάσμα ἀσύλληπτο· ἡ φύσις τῆς ἐγάρισε τὰ αἰώνια νεῖατά της καὶ τὴν ἀγάπησε μετὰ ἄμελη μητρικὴ γιὰτὶ εἶνε γνήσιο παιδί τῆς ἡ Νησιωτοπούλα.

Πειραιεύς 1900.

Ἄγγελος Α. Κοσμή.